

REGISTERBLAD

Namn: Lars Hjelm och Einar Marklund

Datum: 2006-12-20

Område av riksintresse för naturvård i Uppsala län

Områdesnummer: NRO 03 015 (C-län) och NRO 19 020 (U-län)

Områdesnamn: TÄMNAREN och Sörsjön

Kommun: Tierp, Uppsala och Heby

Kartblad: 12H NO, SO

Area: ca 4 400 ha

Naturgeografisk region: 26 Skogslandskapet närmast söder om norrlandsgränsen

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 54, Tämnrån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20 m

Riksvärde

Sjö	Bevuxen sjö, vassvegetation, strandäng, limnogen strandkomplex	Fauna
Naturbetesmark		Flora, fauna
Skog	Löv-barr-blandskog, lövskog, ädellövskog	Fauna, flora

Värdeomdöme: Tämnraren utgör genom sitt ringa djup och stora volym en utpräglad lerslättsjö med stora biologiska värden. Sjön är sänkt och har stora igenväxande madområden. Den är en av landets förnämsta fågelsjöar. Sjön med omgivande våtmarks – och lövskogsstränder har ett rikt häckfågelliv och utgör en förnämlig sträcklokal för främst sjöfågel. I sjöns omgivning finns värdefull ädellövskog med intressant växt – och djurliv, främst på Kalvnäset och Långnäset. Sörsjön sydost om Tämnraren är förbunden med denna genom Harboåns utlopp i Tämnraren.

Huvudkriterier:

- A Sjöområde som väl visar landskapets utveckling
- C Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter
- D Område med mycket rik fauna

Stödskriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, betydelse för fauna och flora

Förutsättningar för bevarande: Sjön Tämnraren är en igenväxningssjö och det naturliga förloppet med fortsatt igenväxning skulle innebära att sjöns karaktär successivt kommer att ändras. De vattenståndshöjningar som under senare år gjorts har stannat upp det naturliga förloppet och detta kan vara ett sätt att behålla sjöns nuvarande värden. Dock bör man noga iaktta de negativa följderna en höjning av vattenståndet kan få. Fortsatt bete på naturbetesmarkerna.

Sjöns värden kan påverkas negativt av större vattenregleringar som ger sänkningar och höjningar av vattennivån. Fågellivet kan allvarligt skadas av höjningar eller sänkningar vid fel tidpunkter. Vidare kan vattenkvaliteten och fågellivet skadas av tillförsel av gödningsämnen och bekämpningsmedel eller genom avloppsutsläpp.

Bevarandet av de omgivande våtmarkernas värde kräver att dessas hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, torvtäkt eller andra förändringar i vattenförhållandena. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör inte utföras.

Säkerställande: Natura 2000, sjön med strandremsa plus Aspнас, Kalvnäset och Långnäset. Aspнас, Kalvnäset, Långnäset och Iggelbo är naturreservat. Strandskydd.

Områdets huvuddrag: Trots sitt ringa djup, ingenstans mer än två meter, är sjön Tämnaren Upplands största sjö. Till sin typ är Tämnaren en näringsrik lerslättssjö med kalkhaltigt vatten. Sjön har vid flera tillfällen under årens lopp utsatts för mänsklig påverkan bl a i form av två kraftiga sänkningar, omkring 1870 och 1950, sammanlagt ca 1,5 m, och under senare år en höjning av vattenståndet. Höjningen har skett p g a att Uppsala kommun sedan 1977 använder Tämnaren som extra vattenreservoar. Sjön är stadd i igenväxning med kraftiga vassar runt stränderna och natearter, vattenpest och gul- och vit näckros ända ut i de centrala delarna. Igenväxningen har i och med vattenhöjningen avstannat något.

Tämnaren med den söder om liggande Sörsjön är en sedan länge välkänd fågelsjö. Sjön och dess lövträdsrika strandområden har ett rikt fågelliv, både av häckande och rastande arter. Här finns bl a svarthakedopping, rördrom, sångsvan, salskrake, brun kärnhök, fiskgjuse, årtä, småfläckig sumphöna, kornknarr, trana, grönben, skräntärna, fisktärna, svarttärna, sparvuggla, mindre flugsnappare, törnskata, ortolansparv och mindre hackspett. Under vår – och höststräcken rastar mängder med änder, gäss och svanar samt tranor och andra vadare här.

Strandområdet är omväxlande med hävdade odlingsmarker, lundväxtrika barrskogsmarker och smärre strandängar. Dessa strandområden är ofta småfågelrika och hyser på sina ställen en rik molluskfauna, t ex nordväst om Sjölund och norr om Rotskär. Stora arealer naturbetesmarker i form av sörtvattenstrandäng, öppen hagmark och annan buskbärande hagmark finns vid Harbonäs. Sammanlagt finns det ca 50 ha naturlig fodermark med högsta bevarandevärde i området.

Vid Harbonäs, strandzonen öster om Nyckelholmen och vid Långnäset finns en frodig lundvegetation med stort inslag av ädellövträd främst ek, lind och ask samt hassellundar.

Partier med örtrik lövskog med lokalt dominerande lind finns bl a vid Långnäset, Gråmyrsberget, Aspudden, Apelskär, Rotskär, Sjölund, Lindnäs och omkring Hästholmen. Långnäset är en småkuperad udde vid sjöns södra del. Den skogklädda yttre delen består av blockiga moränryggar åtskilda av fuktiga lersvackor. Skogen är olikåldrig, delvis grov blandskog med varierande sammansättning av tall, gran, lind, ek, alm, ask, klibbal, björk, hägg och hassel. Trädbeståndet är bitvis ganska glest, särskilt i svackorna. Området har troligen tidigare nyttjats som betesmark. Även undervegetationen är rik och omväxlande, mer eller mindre lundartad. Fågellivet är rikt.

Sjöns omgivning är omväxlande med åkermarker, naturbetesmark och igenväxande hagar. Många olika slag av våtmarker och barr- och blandskogar finns också. Ängs- och hagmarkerna samt lövskogen i området hyser en rik och intressant flora särskilt i anslutning till delar med gynnsammare berggrund (kalksten och grönsten). Floristiskt särskilt intressanta partier finns t ex vid Harbonäs, Kalvnäset, Långnäset och Aspнас. Strandängarna uppvisar också på flera håll artrika vegetationstyper.

Bra utsiktsplatser finns vid Vårhäll, Ljusberget och Hästholmen.

Referenser:

Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. Medd.1987:2
Länsstyrelsen i Uppsala län och Uppsala läns landsting, 1982: Vägvisare till naturen i Uppsala län.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1986: Inventering av våtmarker i Uppsala län. Medd. 1986:1

Länsstyrelsen i Uppsala län, 1979: Översiktlig naturvårdsinventering, 9. Tierps kommun, södra delen. Medd. 1979:3.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1974: Tämnares - Allmän naturinventering. Medd. 1974:26.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1979: Utredning om Tämnares, Etapp 1. Medd. 1979:5.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1980: Utredning om Tämnares, Etapp 2. Medd. 1980:23.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1992: Ängs- och hagmarker - Heby kommun. Länsstyrelsen. Västerås.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1993: Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1993:2. Västerås

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1960: Beslut om bildande av Kalvnäsets naturreservat.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1973: Beslut om bildande av Aspnäs naturreservat.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1979: Utredning om Tämnares, etapp I (i utredningen ingår flera skilda naturinventeringar). Länsstyrelsen informerar 1979:5

Länsstyrelsen i Västmanlands län: Våtmarksinventering i Västmanlands län.

Naturvårdsverket, 1982: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. SNV PM 1508.

Naturvårdsverket 1994: Myrskyddsplan för Sverige

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Tofters, K m fl 1971: Tämnaresfåglar

Wallsten, M 1986: Flygbildstolkning och beskrivning av Tämnares vegetation 1983. Manuskript. Länsstyrelsen.

Marklund S 1974: Harbonäs, botanisk inventering

Erdmann, E., 1865: Några ord till upplysning om bladet "Lindsbro". Sv. Geol. Unders., ser. Aa, nr 14. Tämnares beskrivs på sid. 5-10.

Ingmar, T., Bergmark, A., Sandberg, G. 1968: Naturvårdsinventering av Uppsalatrakten, s 122.

Lundin, A. 1986: Tämnares utveckling som fågelsjö efter 1977 års reglering. Fåglar i Uppland 13:107-124.

Nerman, G., 1898: Tämnares sänkning. Sv. Mosskulturören. tidskr., årg. 12.

Öhrn, B., 1941: Fågelsjöar i södra och mellersta Sverige. Stockholm.

Stockholms ornitologiska förening och Upplands ornitologiska förening, 1999: Fågellokalerna i Uppland och Stockholms län.